

К. Ю. Зінькова

*студ. III курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І. Мечникова
спеціальність «Право»*

Науковий керівник: д.ю.н., проф. О. А. Чуваков

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогоднішній день у всьому світі більше уваги стали приділяти проблемі домашнього насильства. Україна теж не залишилася осторонь від своїх європейських сусідів. Так набрав чинності Закон України від 11.01.2019 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [1].

До цього моменту в Україні діяв Закон «Про попередження насильства у сім'ї», але, як наслідок, недостатня законодавча регламентація, відсутність швидкого реагування та неохоче ставлення працівників правоохоронних органів призвели до складності фіксації та здобутку фактів домашнього насильства [2].

Як раніше було наведено, у новому законі передбачено розширення поняття «домашнього насильства», і тепер це не тільки побої, але й факти психологічного та економічного тиску. Однак, з метою уникнення зловживання статусом жертви, факти можуть бути розглянуті тільки після зафіксованих дій такого характеру кілька разів (більше трьох), що, на нашу думку, не є найкращим рішенням. Наприклад, у Франції, щоб скласти позов, жертві, яка постраждала від побоїв, навіть не обов'язково проходити попередній медичний огляд. Але у Франції це все ж таки вважається бажаною процедурою в судових розглядах, навіть якщо жертва подала позов не одразу після отриманих травм. В Україні так само буде проведено низку експертиз.

Завдяки новому Закону була введена стаття 126-1 «Домашнє насильство» до Кримінального кодексу України [3, ст. 126-1].

Ця стаття передбачає кримінальну відповідальність за умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства. Постраждалими від цього злочину може бути один з подружжя або колишнього подружжя, чи інша людина, з якою винний перебуває або перебував в сімейних чи близьких відносинах. Санкцією цієї статті є покарання громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на строк до двох років [3, ст. 126-1].

Положення цієї статті може призвести до проблем щодо її застосування у зв'язку зі ст. 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення. У цій статті за вчинення домашнього насильства передбачено стягнення у виді накладання штрафу, громадських робіт або адміністративного арешту на відміну від санкції Кримінального Кодексу, де вказано про обмеження та позбавлення волі. Але є спеціальне положення за яким призначено, що за одне й теж саме правопорушення має бути настання лише однієї відповідальності – кримінальної або адміністративної.

Також питання конкуренції щодо застосування потрібної статті можуть виникнути із іншими статтями, але вже не з адміністративного кодексу, а з кримінального. Зокрема зі статтями про тяжкі пошкодження, загрози вбивства, побої та знищення майна.

У якості позитивних аспектів ми можемо визначити те, що цей Закон також обнови перелік осіб, які можуть вважатися жертвами домашнього насильства. Тепер це не тільки дружина та чоловік, але і колишнє подружжя, наречені, родичі одного з подружжя, особи, які спільно проживають або проживали однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі, їхні батьки та діти, дідусі, бабусі, брати, сестри та інші родичі [4, ст. 3].

Також дитина може вважатися постраждалою від домашнього насильства, якщо стала свідком такого насильства.

Відповідно до цього Закону було розширено коло не тільки постраждалих осіб, а й коло суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Здебільшого спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб, до яких належать притулки, центри медико-соціальної реабілітації, кол-центр з питань запобігання та протидії насильству, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб.

Ще однією цікавою особливістю є те, що службовці правоохоронних органів мають право проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду. Але це можливо лише в невідкладних ситуаціях. Тобто, поліцейський може увійти у приміщення та надати захист постраждалим, якщо в них є

підозра щодо скоєння криміналізованих, діянь пов'язаних з домашнім насильством.

Також українські поліцейські матимуть змогу виносити термінові заборонні приписи кривдникові на 10 днів навіть без згоди жертви. Ці приписи потребують від кривдника покинути приміщення, де він живе зі своєю жертвою. Якщо ця проблема не буде вирішена після закінчення терміну, потерпіла особа або її родичі можуть звернутися до суду. Суд має право винести цей заборонний припис на термін від 1 до 6 місяців.

Якщо раніше кривдник мав право на професійну правничу допомогу адвоката у межах кримінального процесу, а його жертва – ні, то зараз кожен, хто постраждав від домашнього насильства, має право на безоплатну правову допомогу від країни.

Підводячи підсумки, ми можемо прийти до наступного висновку: Україна потребувала Закон, який би міг не тільки гарантувати захист потерпілим особам від домашнього насильства але й змінити ментальність громадян щодо його сприйняття. Стару систему, де співробітники правоохоронних органів вважають непотрібним відкривати кримінальні справи, а суспільство завжди обвинувачує жертву, потрібно було викоринити.

В Україні цей процес оновлення розпочався з донедавна, але все ж таки механізм був запущений. Змінення у Законі посилили покарання за подібні злочини, розширили коло тих, кого можна вважати жертвами домашнього насильства. Також зараз по рішенню суду обвинуваченому у скоєнні насильствених дій щодо жертви можуть заборонити контактувати та навіть наближатися до неї. Суд має право також заборонити спілкування з дитиною, якщо це насильство відбувалося на її очах. Також з'явилася підтримка від держави у вигляді спеціалізованих притулків для постраждалих.

Список використаної літератури

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 11.01.2019 2227-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.
2. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15.11.2001 № 2789-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>.
3. Кримінальний Кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3426>.
4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.01.2018 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>.